

ממצאים נבחרים

**דו־שנתון
דת ומדינה
בישראל**

2022

**אריאל פינקלשטיין
אילה גולדברג
שלומית רביצקי טור־פז**

**המכון הישראלי
לדמוקרטיה**

דו־שנתון דת ומדינה בישראל 2022

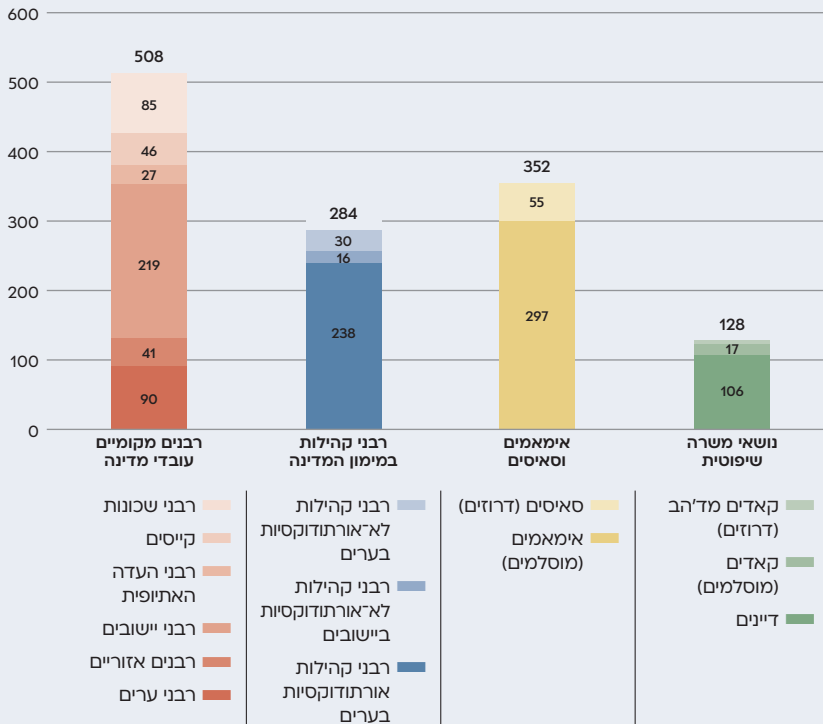
מובאים לפניכם ממצאים נבחרים מדו־שנתון דת ומדינה, מחקר נתונים מקיף היוצא לאור לראשונה במסגרת התוכנית "דת ומדינה" במכון הישראלי לדמוקרטיה. מטרת המחקר היא לתרום לקבלת החלטות מושכלת ולעיצוב מדיניות מבוססת נתונים בתחום הסוער והרגיש של דת ומדינה בישראל, הנוגע הן לאזרחים היהודים הן לאזרחים הערבים. נתוני הדו־שנתון נאספו ממגוון מקורות מידע: נתונים מינהליים; בקשות חופש מידע מגופים ציבוריים; איסוף עצמי של נתונים מהשטח; וסקר שערך מרכז ויטרבי לחקר דעת קהל ומדיניות במכון הישראלי לדמוקרטיה. אנו מאמינים כי המספרים עצמם מספרים את סיפורה של החברה הישראלית, המורכבת ממגוון שבטים ונעה בין קיטוב לאחדות, בין קווי שבר למכנים משותפים.

עורכי הדו־שנתון,

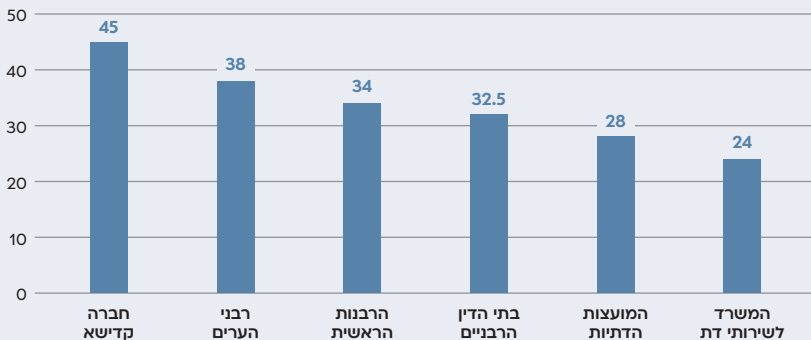
עו"ד שלומית רביצקי טור־פז, אריאל פינקלשטיין, אילה גולדברג
התוכנית לדת ומדינה, מרכז ג'ואן וארווין ג'ייקובס לחברה משותפת,
המכון הישראלי לדמוקרטיה

ירושלים, טבת התשפ"ג, דצמבר 2022

אנשי דת המועסקים או ממומנים על ידי המדינה, לפי תפקיד, 2021-2022 (במספרים מוחלטים)

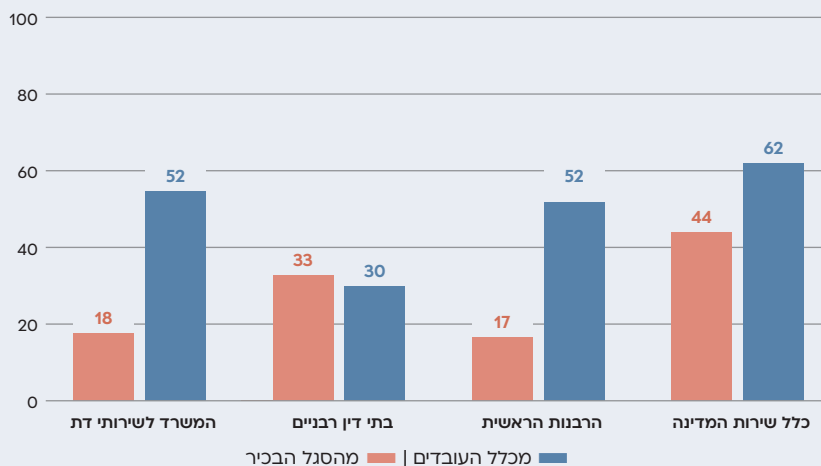

אמון במוסדות הדת היהודיים – נתנים די הרבה והרבה מאוד אמון (ב־%, מדגם יהודים)

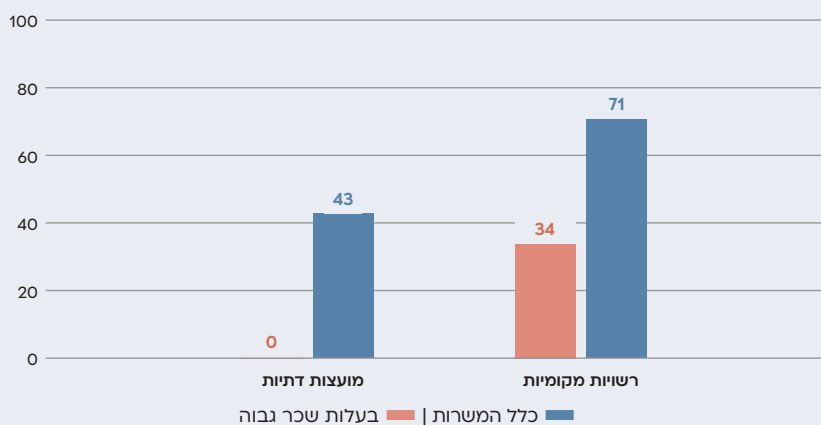

ייצוג נשים במוסדות הדת

שיעור הנשים מכלל העובדים ומהסגל הבכיר, מוסדות הדת היהודיים הארציים בהשוואה לכלל שירות המדינה, 2021 (ב־%)

שיעור הנשים במועצות הדתיות בהשוואה לרשויות המקומיות, 2020 (ב־%)

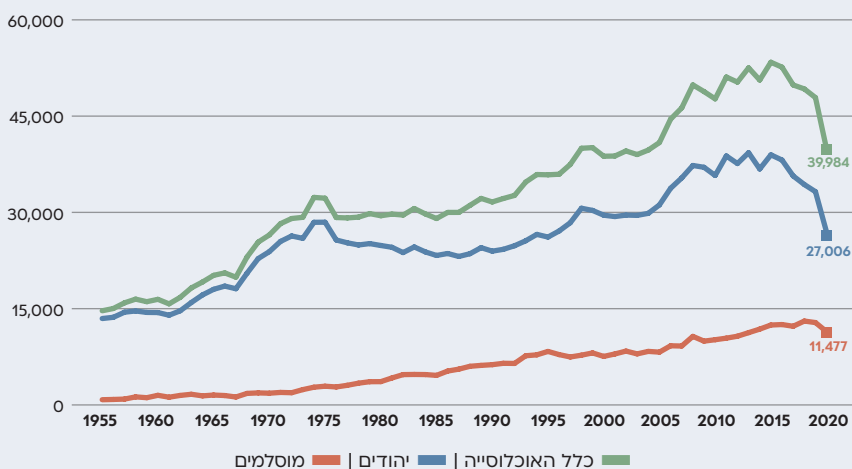

רק ב־17% (13%) מתוך 129 מועצות דתיות עומדת אישה בראש המועצה.

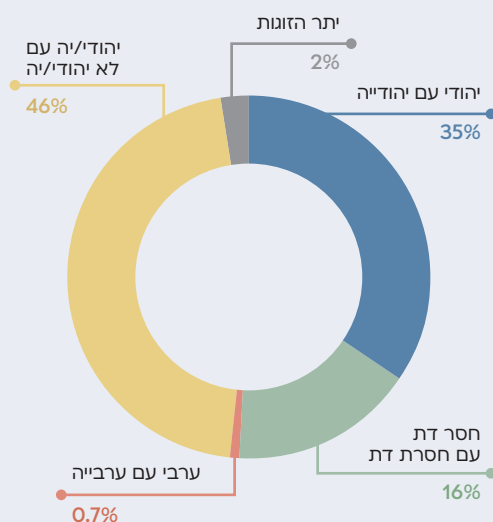

נישואין

מספר הזוגות הנישאים במוסדות הדת בישראל, לפי דת, (במספרים מוחלטים) 2020-1955

זוגות שנישאו בחו"ל שדתם של שני בני הזוג בהם ידועה, לפי דת, (ב-%) 2020-2017

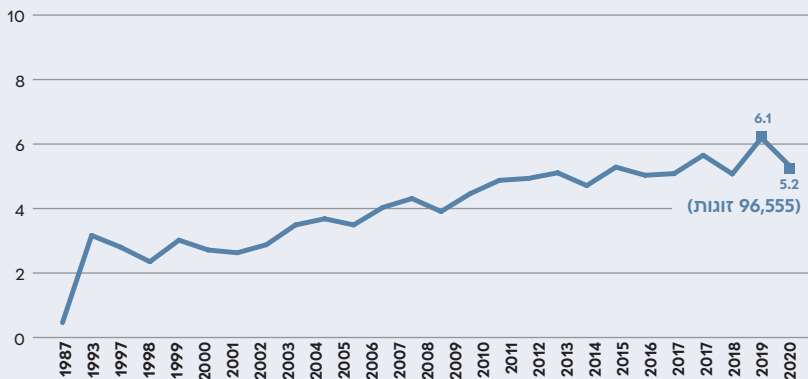

מספר הזוגות שנרשמו כנישואים בישראל על סמך נישואין שנערכו בחו"ל יציב למדי לאורך השנים ועומד על כ-9,000 בשנה.

ב-2019 נישאו בחו"ל 5.6% מהזוגות היהודים תושבי ישראל שנישאו בשנה זו.

בשנים 2011-2020 נרשמו 135 זוגות במרשם הזוגיות לחסרי דת; במקביל, בשנים אלו נישאו בחו"ל 5,839 זוגות שבהם שני בני הזוג חסרי דת.

עלייה בשיעור משקי הבית של בני זוג החיים במשותף ללא נישואין, 1987-2020 (ב-%)

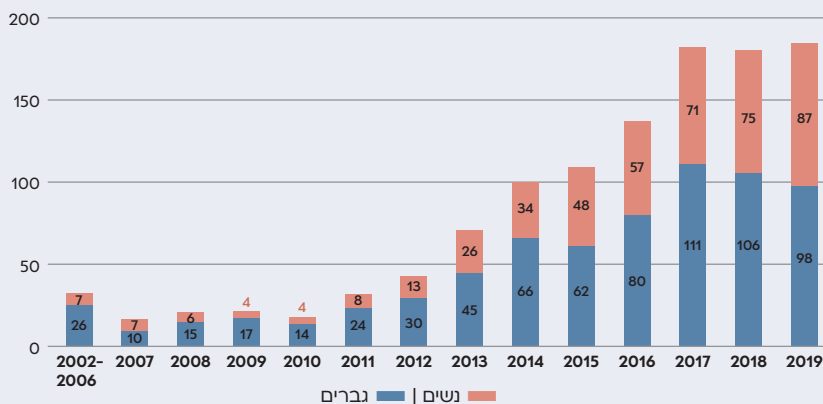

תופעת החיים המשותפים ללא נישואין רווחת יותר בחברה החילונית - 10% מהזוגות החילונים הם זוגות שמנהלים משק בית בלי להינשא.

34% מהזוגות החיים במשותף ללא נישואין הם הורים לילדים המתגוררים בבית.

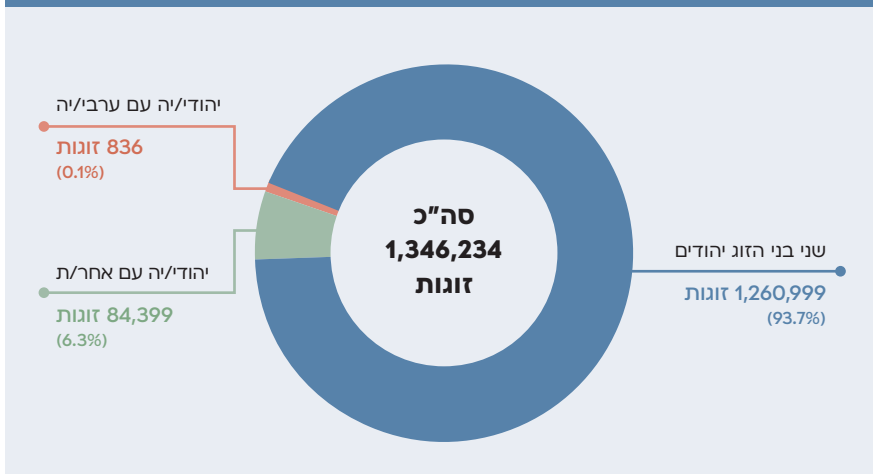
עלייה במספר הזוגות החד־מיניים שנישאו בחו"ל ונרשמו בישראל עד סוף שנת 2021, לפי מין הזוג, (במספרים מוחלטים)

בקרוב הזוגות החד־מיניים 81% חיים במשותף ללא נישואין.

נישואין בין יהודים לשאינם יהודים, נכון לשנת 2021 (במספרים מוחלטים וב-%)

מתוך הזוגות שבהם יהודים נשואים למי שאינם יהודים, ב-62% מהמקרים הגבר יהודי וב-38% האישה יהודייה.

על פי סקר דרשנותון דת ומדינה, 70% מהיהודים אינם רואים במי שנולד לאב יהודי ולאם לא-יהודייה יהודים, לעומת 26% הרואים בהם יהודים, ו-4% שאינם יודעים.

מעוכבי חיתון

רישום לנישואין ברבנות אינו אפשרי למי שמוגדר על ידי "מעוכב חיתון" או "מעוכב נישואין", כלומר אדם שאינו רשאי להינשא על פי ההלכה. רשימת מעוכבי החיתון מנוהלת על ידי הנהלת בתי הדין הרבניים.

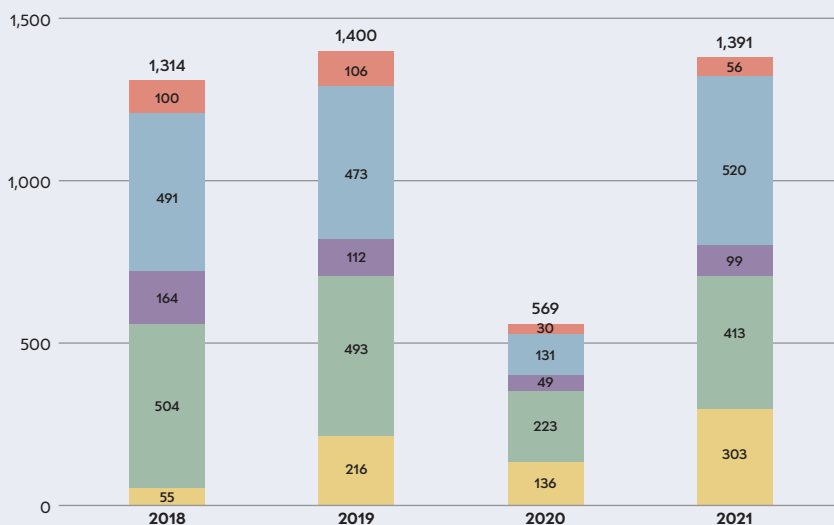
נכון לסוף שנת 2021 הופיעו ברשימת מעוכבי החיתון 6,725 נשים וגברים:
 < 3,050 נשים וגברים שנקבע כי אינם יהודים על פי ההלכה במסגרת הליך בירור יהדות
 < 1,300 נשים וגברים "טעוני בירור יהדות"
 < 342 נשים וגברים שמעמדם האישי בבירור
 < 2,033 יהודים שמכל מיני סיבות הלכתיות חלות עליהם מגבלות בענייני נישואין

נישואין פרטיים

נישואין יהודיים נערכים גם שלא במסגרת הרבנות, על ידי ארגונים פרטיים העוסקים בתחום (הנתונים נמסרו על ידי הארגונים ואינם כוללים נתונים על טקסים שנערכו שלא במסגרת ארגון).

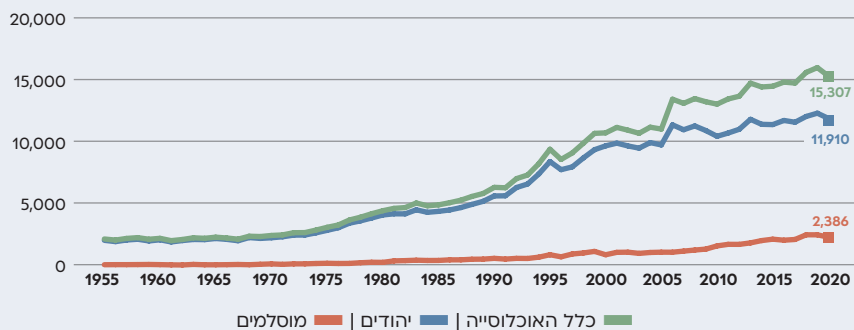
זוגות שנישאו על ידי ארגונים העורכים נישואין פרטיים, 2018-2021 (במספרים מוחלטים)

תמורה | תנועה המסורתית | ה'יה | התנועה הרפורמית | חופות (אורתודוקסי)

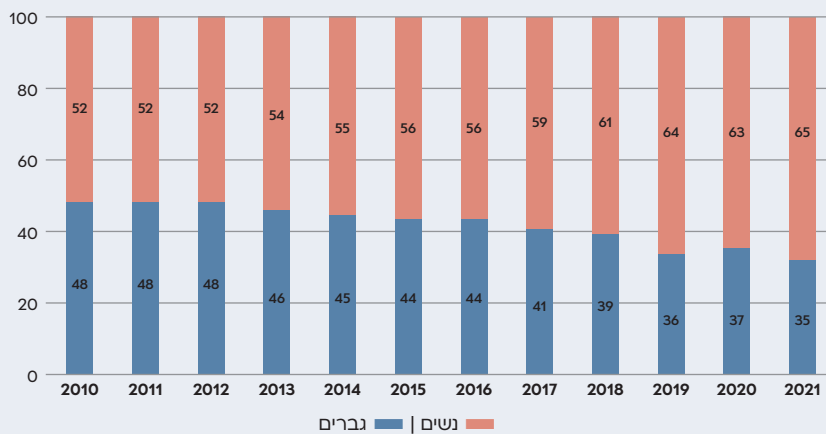
גירושין

עלייה במספר הזוגות המתגרשים בישראל, לפי דת, (במספרים מוחלטים) 2020-1955

הליכי הגירושין בבתי הדין הרבניים

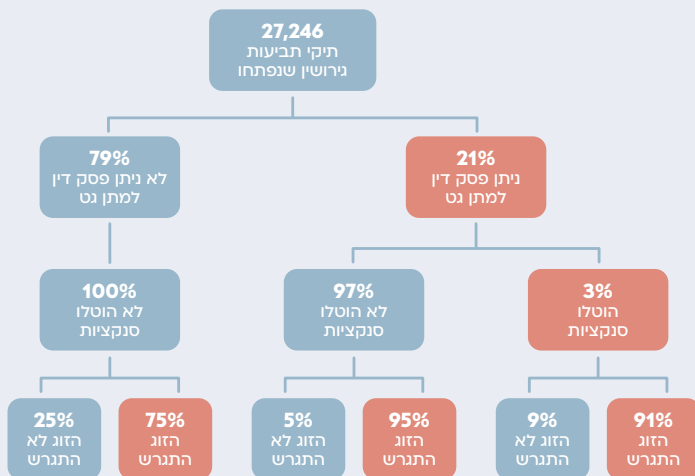
עלייה בשיעור תיקי תביעות הגירושין הנפתחים על ידי נשים בבתי הדין הרבניים (ב-%)

בשנת 2021 נפתחו בבתי הדין הרבניים 14,374 תיקי גירושין;
3,869 תיקי תביעות גירושין בסכסוך ו-10,505 תיקי גירושין בהסכמה.

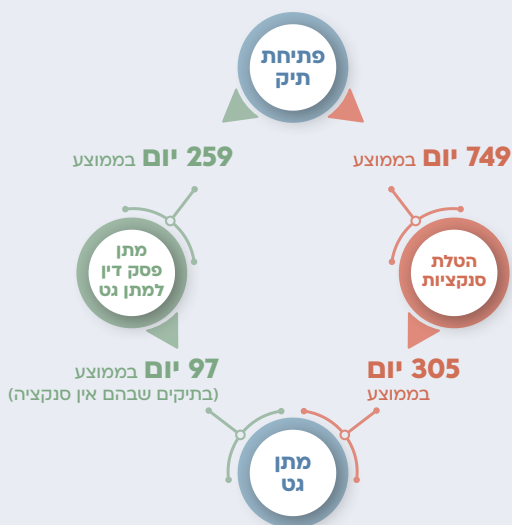

התפלגות תיקי תביעות גירושין שנפתחו בשנים 2015-2020, לפי מתן פסק דין למתן גט, הטלת סנקציות וסטטוס גירושין, מאי 2022 (ב-%)

* בית הדין הרבני אינו יכול לסדר גט ללא הסכמת שני הצדדים, אך הוא יכול לתת פסק דין המורה לבן הזוג הנתבע להתגרש וכן לאכוף פסק דין זה באמצעות הטלת סנקציות.

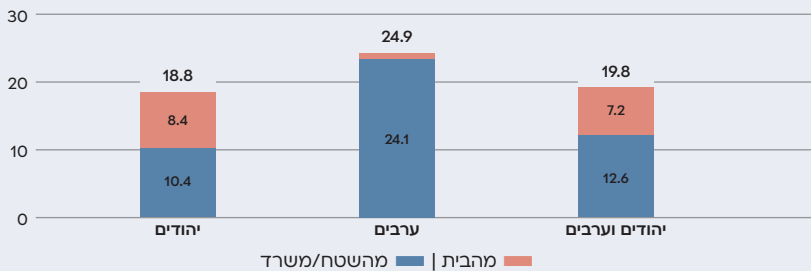
מספר הימים הממוצע עד לקבלת החלטות בתיקי תביעות גירושין, לפי זמן קבלת ההחלטה, 2021-2018

שבת ויום המנוחה

תעסוקה ביום המנוחה

שיעור העובדים בשבת מתוך העובדים בשוק העבודה מעל גיל 18,
לפי מיקום העבודה ולאום, 2022 (ב-%, כלל המדגם)

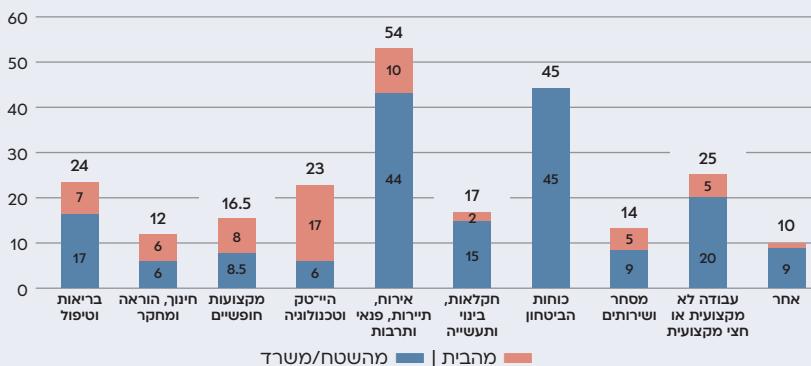
על פי החוק, חל איסור להעסיק עובד ביום המנוחה השבועי שלו, אלא אם כן התקבל לכך היתר משר העבודה, באחד משני מסלולים: היתר כללי לענף מקצועי והיתר פרטני למעסיק.

לאורך השנים ניתנו 16 היתרים כלליים להעסקה ביום המנוחה השבועי בתחומים כגון שמירה, מפעלים רפואיים ומוסדות לטיפול בזקנים או בילדים וקיום משחקי כדורגל.

נכון ליוני 2022 ל-467 מעסיקים יש היתר פרטני להעסיק 19,828 עובדים ו-2,517 כוונים ביום המנוחה השבועי.

שיעור העובדים בשבת מעל גיל 18, לפי מיקום העבודה ותחום עיסוק,
2022 (ב-%, כלל המדגם)

אכיפה של העסקת עובדים ביום המנוחה השבועי ללא היתר או בניגוד להיתר

מאז 2018 ישנה ירידה הדרגתית ניכרת בהיקף פעילות הסנקציות שנוקט משרד הכלכלה והתעשייה. בשנת 2021 נפתחו 89 תיקי אכיפה מינהלית, ניתנו 41 התראות והוטלו 2 עיצומים כספיים.

פעילות מסחר ותרבות בשבת

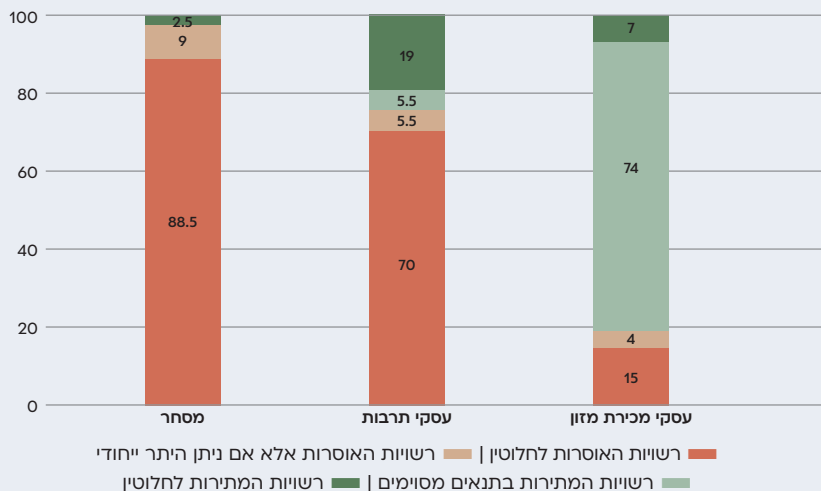
כל רשות מקומית רשאית להסדיר חוקי עזר עירוניים הנוגעים לפתיחת עסקים ביום המנוחה.

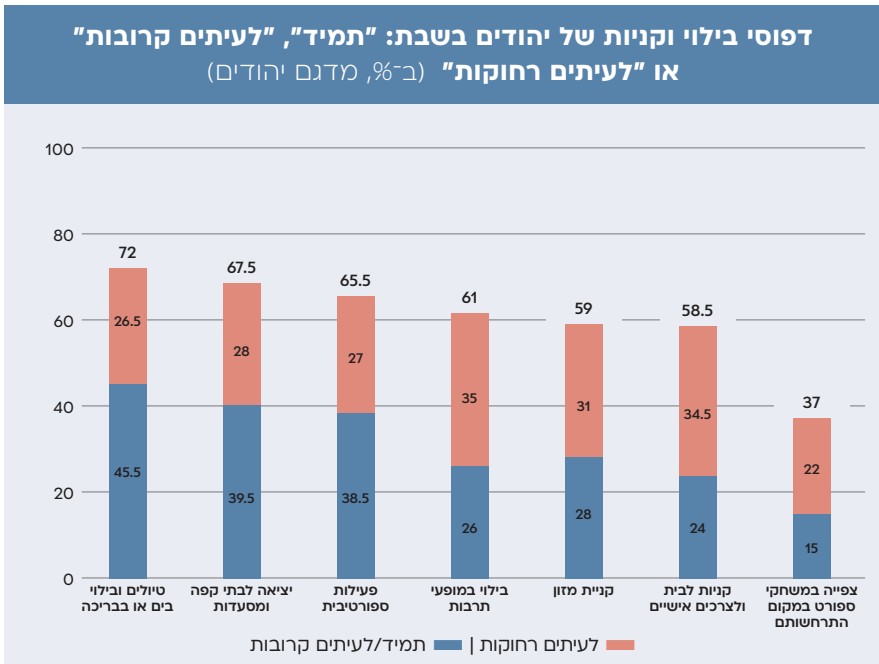
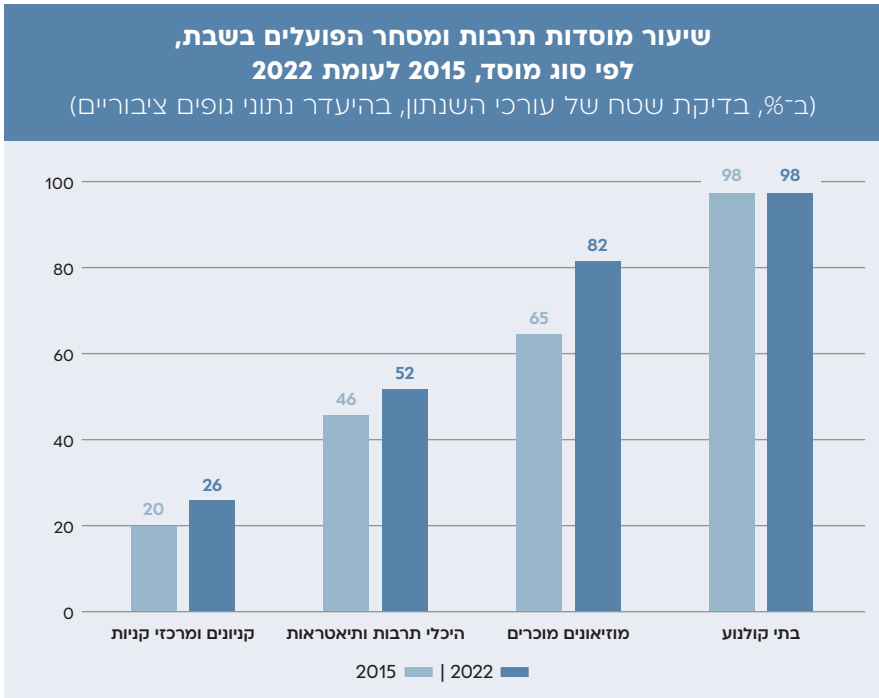

מתוך 255 רשויות מקומיות בישראל ל-147 רשויות (58%) יש חוק עזר הנוגע ליום המנוחה: 114 רשויות יהודיות ו-33 רשויות ערביות.

חוקי העזר העירוניים אינם מנוסחים במתכונת אחידה, אך ניתן לחלק את ההגדרות החוקיות בהם לשלוש קטגוריות של פעילות עסקית בשבת: מסחר, תרבות ומכירת מזון.

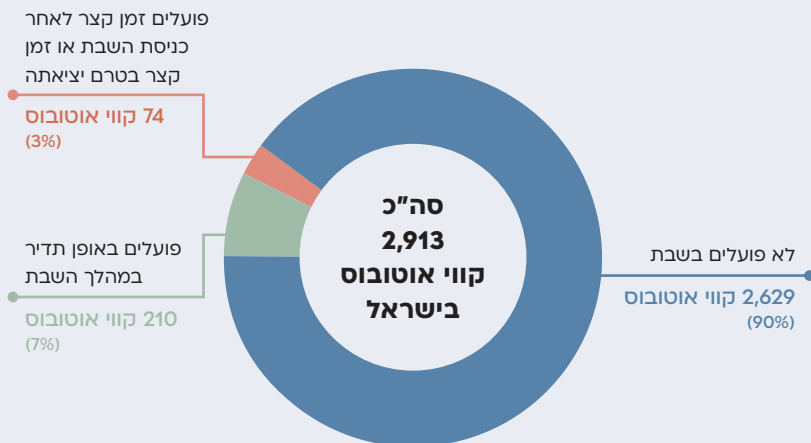
מדיניות חוקי העזר העירוניים ברשויות המקומיות היהודיות בעניין פתיחת עסקים בשבת, לפי סוג עסק, 2022 (ב-%)

תחבורה ציבורית בשבת

קווי אוטובוס ישראל, לפי פעילות בשבת, פברואר 2022 (במספרים מוחלטים וב-%)

13% מהקווים הפועלים בשבת עוברים ביישובים יהודיים בלבד ו-26% בין יישובים יהודיים ליישובים מעורבים או ערביים.

נוסף לתחבורה הציבורית, בשנת 2022 פעלו בישראל 19 קווי תחבורה חינוכיים שהופעלו על ידי רשויות מקומיות או מיזמים שיתופיים.

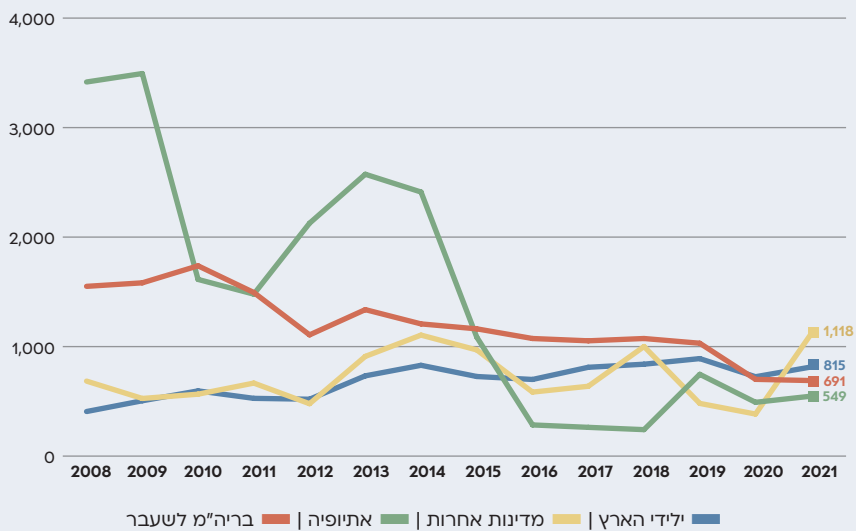
על פי סקר דו"שנתון דת ומדינה, 18% מהיהודים בטוחים או חושבים שהם או בני משפחתם השתמשו בשנה האחרונה בתחבורה העירונית החינוכית בשבת.

גיוור

בשנים 1996-2021 התגיירו במערכי הגיוור הרשמיים - הממלכתי והצבאי - 101,609 נשים וגברים.

המתגיירים במערכי הגיוור הרשמיים, לפי ארץ לידה, 2008-2021 (במספרים מוחלטים)

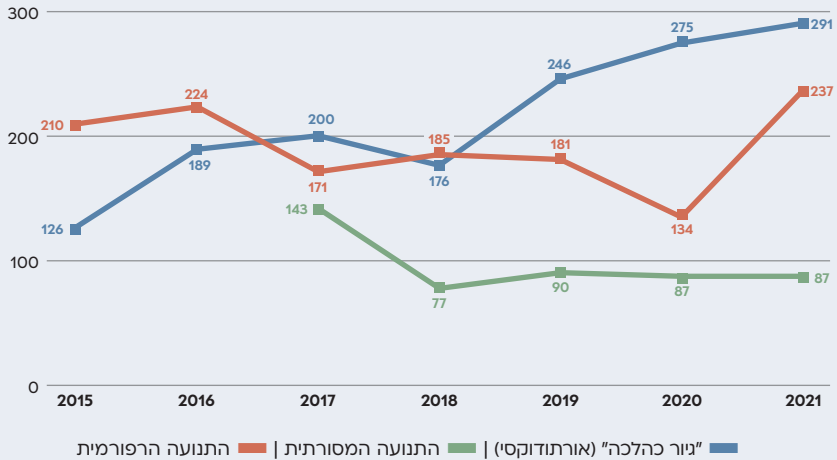

במרוצת השנים חלה ירידה חדה במתגיירים עולי ברית המועצות לשעבר. עם זה, נרשמה עלייה מתונה במתגיירים ילידי הארץ, שכל הנראה רובם צאצאים לעולי ברית המועצות לשעבר. סך המתגיירים עולי ברית המועצות וילידי הארץ נמצא בירידה.

80% מהמתגיירים יוצאי ברית המועצות לשעבר הם נשים.

עלייה במספר המתגיירים (אזרחים) במערכי גיור לא רשמיים, 2015-2021 (במספרים מוחלטים)

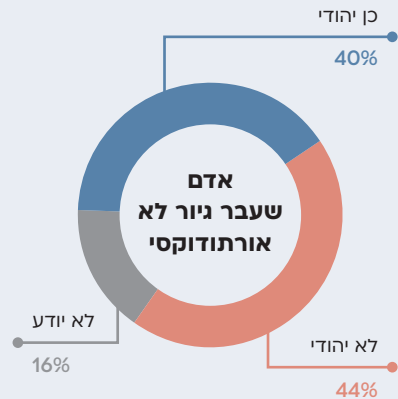
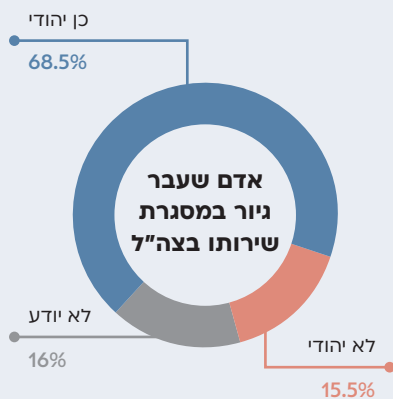

גיורים פרטיים לא ממסדיים מוכרים בישראל לעניין אזרחות מכוח שבות ולעניין רישום במרשם האוכלוסין במשרד הפנים, אך לא לענייני מעמד אישי, ובפרט נישואין ברבנות.

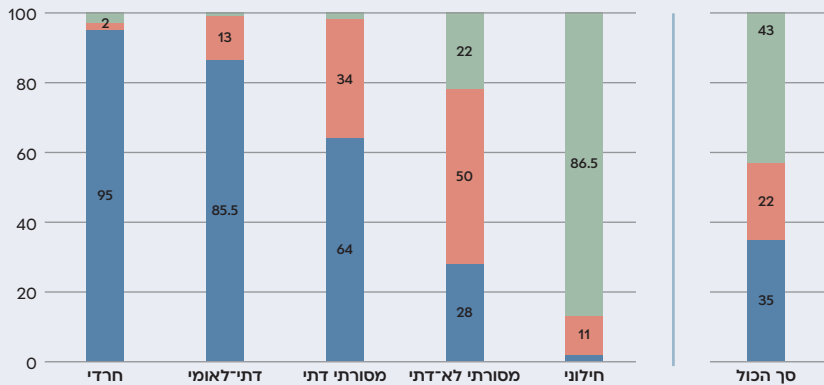
עמדות הציבור בעניין גיורים:

לדעתך, האם האנשים הבאים נחשבים יהודים? (ב-%, מדגם יהודים)

כשרות

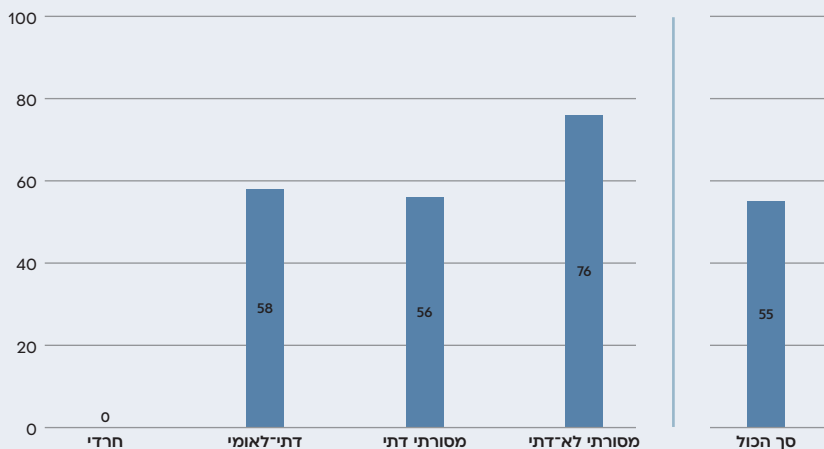
כשאתה אוכל במקום האמור להגיש אוכל כשר, מה תעשה בעניין כשרות המזון? (ב-%, מדגם יהודים)

■ אוכל רק בבית עסק שיש לו תעודת כשרות שאני סומך עליה
■ שומר על כשרות לפי הבנתי או לפי הצהרה של בעל בית העסק, גם אם אין לו תעודת כשרות
■ אינני שומר כשרות ולכן אין לי צורך בתעודת כשרות או הצהרה של בעל בית העסק

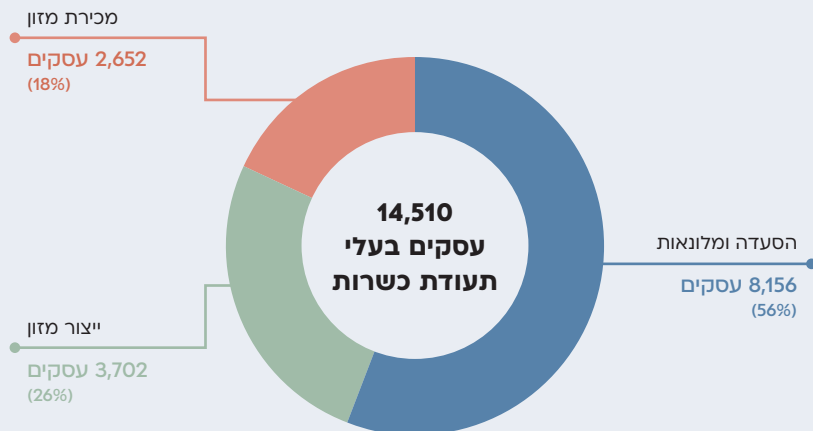
האם אתה סומך על תעודת הכשרות של צהר?

(ב-%, מדגם יהודים המקפידים על תעודת כשרות או השומרים על כשרות לפי הבנתם או לפי הצהרה של בעל בית העסק)

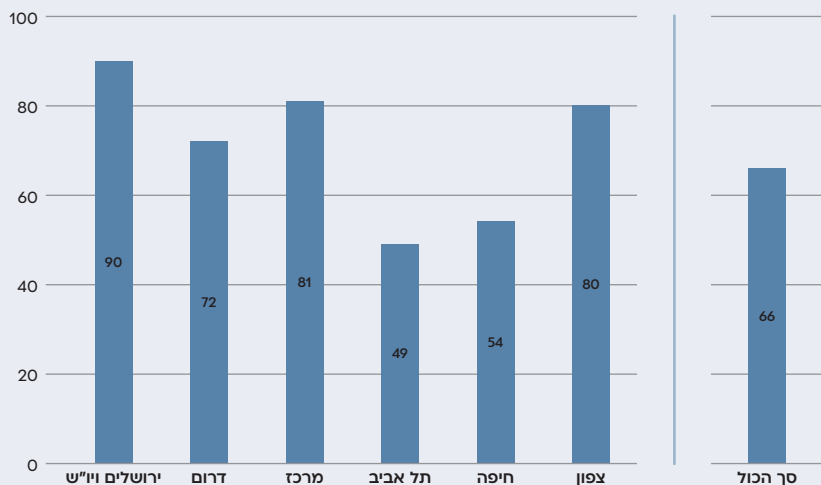
עסקים כשרים בישראל, בחלוקה לפי ענף עסקי, 2020

(במספרים מוחלטים וב-%)

שיעור העסקים הכשרים בענף ההסעדה (מסעדות, בתי קפה ומזנונים), לפי מחוז גאוגרפי, 2019

(ב-%)

קבורה

בשנת 2021 נקברו על ידי חברות הקבורה 43,071 נפטרים.

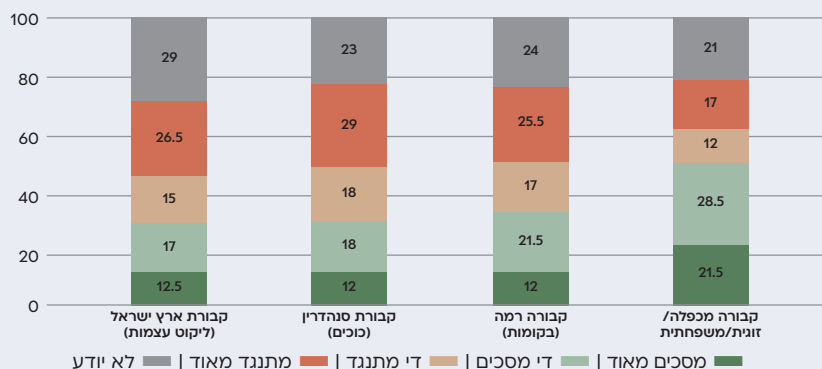
100% מהנפטרים היהודים נקברים על ידי חברות קבורה. אצל הערבים רק כ-17% מהנפטרים נקברים על ידי חברות קבורה, והיתר באחריות המשפחה, אשר יכולה לקבל החזר מן הביטוח הלאומי לאחר הקבורה.

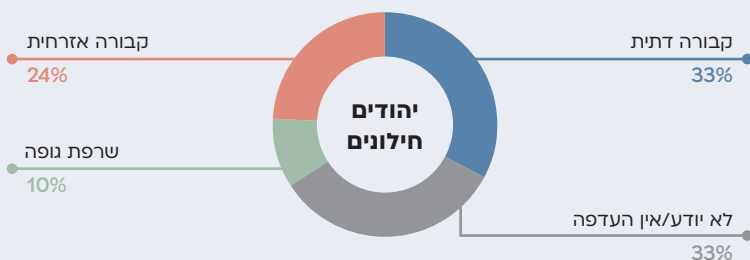
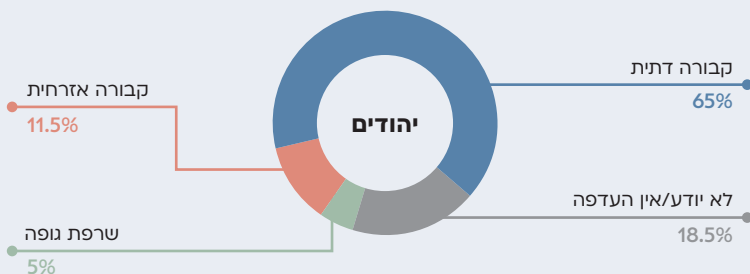
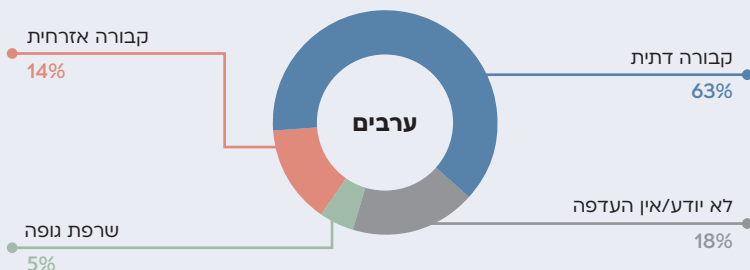
עלייה בשיעור הנקברים בקבורה אזרחית, מתוך הנקברים על ידי חברות הקבורה, 2000-2021 (ב-%)

על רקע מצוקת הקרקעות, המשרד לשירותי דת מקדם שיטות של קבורה רוויה החוסכת בקרקע. בסקר נבחנה מידת ההסכמה של הציבור היהודי להיקבר בשיטות קבורה אלו (ב-%, מדגם יהודים)

בבוא היום, לאחר 120, באיזה סוג קבורה היית מעדיף להיקבר? לפי לאום (ב־%, מדגם יהודים וערבים)

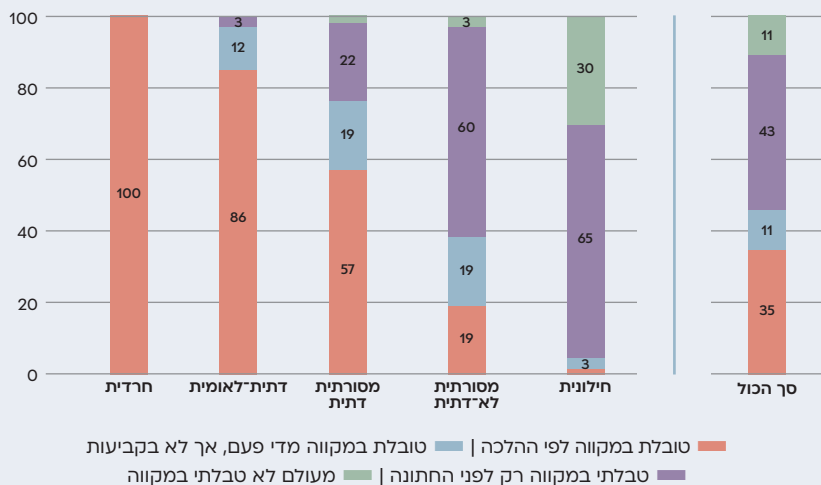

ברוב קבוצות האוכלוסייה היהודית ישנה העדפה מובהקת (למעלה מ־80% מהנשאלים) להיקבר בקבורה דתית, מלבד בציבור החילוני, שניתן לראות גיוון בתשובותיו.

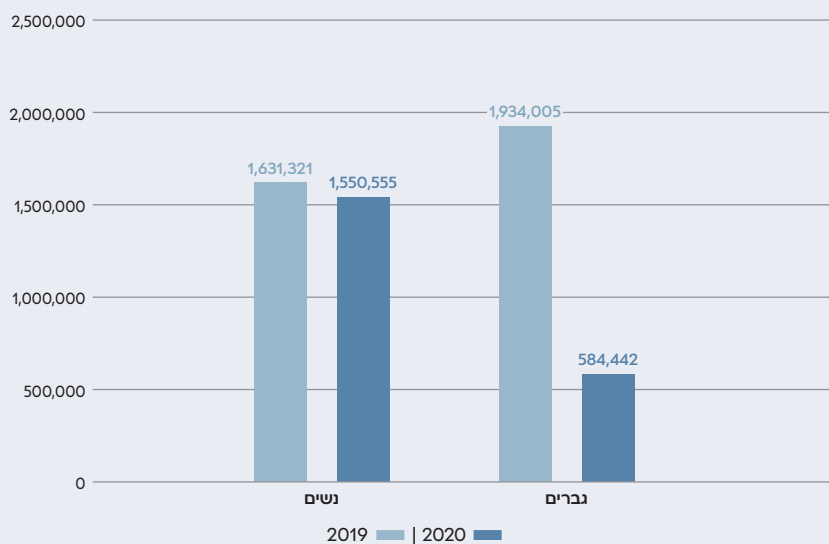

מקוואות

**האם את נוהגת לטבול במקווה או שנהגת כשהיה רלוונטי?
לפי הגדרה דתית (ב-%, מדגם נשים יהודיות, נשואות או נשואות לשעבר)**

טבילות במועצות דתיות, לפי סוג מקווה, 2019-2020 (במספרים מוחלטים)

ד"ר אריאל פינקלשטיין הוא חוקר בתוכנית לדת ומדינה במרכז ג'ואן וארווין ג'ייקובס לחברה משותפת במכון הישראלי לדמוקרטיה וראש פרויקט שלטון מקומי במכון. מחקריו עוסקים בשלטון המקומי, ביחסי דת ומדינה בישראל ובחברה החרדית.

אילה גולדברג היא עוזרת מחקר בתוכנית לדת ומדינה במרכז ג'ואן וארווין ג'ייקובס לחברה משותפת במכון הישראלי לדמוקרטיה. בוגרת תואר ראשון בתוכנית פכ"מ באוניברסיטה העברית בירושלים.

נו"ד שלומית רביצקי טורפז היא מנהלת מרכז ג'ואן וארווין ג'ייקובס לחברה משותפת וראשת התוכנית לדת ומדינה במכון הישראלי לדמוקרטיה. לשעבר מנהלת הארגונים "אלול" ו"עתים". תחומי המומחיות שלה הם מדעי היהדות, דת ומדינה, החברה האזרחית, מגדר והנחיית תהליכים קבוצתיים.

להורדת הספר המלא:

להזמנת הספר: orders@idi.org.il | 02-5300800

www.idi.org.il

